

ר' עובדיה מברטנורה מכשירין המעלה פרקו תוספות יום טוב קו

ציונים

ב המעלה פ"י ע"ג א

תוספות חדשים

א תו"ש ד"ה א"ה א"ה בתבויין כו' עובד דומיא דעבד כו' והר"ב כתב ע"ז דעלה עליה זכר פסולה אפי"ג דלא ניתא ליה כחילי וכבאר פדות ניתא ליה ועוד שא"ל בלא להכשיר סוף ניתא ליה ומשום הכי פסולה. וז"ל הר"ב:

אלוהו רבת

א שיש להן מעשה. כירושלמי ריש תרומות אחר ואינו מעשה שלכן ר' חיאל אמר בתוספת בן בל וזמין תמן הורידה חז"י אפי"ג שחב שידמו רגליהם אינן בני יותן שיש להם מעשה ואין להם מחשבה ואינו מעשה שלהם אחר ר' חזאל בשמשי"ק ב"מ גמ' ע"ז. והוא מחזיר דעלה פ"ג דמכילתין:

ראשון לציון

א תו"ש ד"ה א"ה א"ה בתבויין לכך כו'. והכי תניא בתוספתא ט' פ"ג:

דכפ"ג. והכי תניא בתוספתא דביאה לא קמיירי בפלוגתא. ובגמרא פ"ק דאחר מכאן קודם שיגב הטל וסיפא דתוספתא דלעיל היא ואיתא גמי' פ"ג דכ"מ דף כ"ב. ומכאן קשיא אהא דפירש הר"ב במשנה ד' פ"ב דפרה דלר"י כשעלה הזכר לדעת הצעלים פסולה מכלל דלרבנן אפילו לא ידעי פסולה ומאי שנא מהכא דבעינן שידע קודם שיגב. וכמו דהכא דרש"י יותן דומיא דיתן ה"ל הכס דרש"י עובד דומיא דעבד:

העירן חרש שוטה וקטן וכו'. עיין מ"ש בזה בשם הר"ב במשנה דכ"ה דמכילתין. אלא דהכא ורמב"ם מפרש מלשון המתנה שכתב בשביל שימטיט עליהן דמסוס הכי העלם:

רבי

חזון נהום

כן בני יותן אפי"ג שלח החשיב אותו מחלה להיות משקה ושאל על השבוב משקה לטוב עפי ממי גשמים ע"כ. והנה במ"ש ע"ש רש"י דבמ"ס דביאה כו' דניתא ליה ולא בשאר משקין וכו' קשה דתנן ב"מ דמכילתין אמרו לו סלי זתיס ועבדיס ויביתו שמתקין היוצאין מהם לרצון עמאין שלא לרצון סהורין איברא דיש לדמות דהסוף לרצון ואלא לרצון איירי בשעת פרישתם אבל בשעת נפילתם על הפירות ועל כל מחל לא בעינן רצון דה"ל תן הסם ברישא דמתני' חלב האשם מעמאל לרצון ושאל לרצון וחלב הכהמה אינו מעמאל אלא לרצון וכתבו הסוס' בריש פרק חטית וז"ל חלב האשם מעמאל לרצון ושאל לרצון והא דתנן במכשירין כל משקה שחתלתו לרצון אפי"ג שאין סופו לרצון או שסופו לרצון אפי"ג שאין חתלתו לרצון ומכאן לא דמי רצון דומיא דכי יתן מה יתן דניתא ליה אף יותן דניתא ליה אבל הכא מיירי בשעת פרישת מן האשם או מן הכהמה וכו' י"ג. וה"ל בני סלי זתיס ועבדיס אפי"ג דהולין א"ר יוחנן לא שנו אלא שלח היסך בנה אכל היסך בנה הרי הו' בני יותן ואפשר להכל אחד שררין שיסך בנה בשעת הטל דמי' שלא בשעת הטל איכא לומר דמהפך מפני הכנימה הר"ש והרא"ם ז"ל וכו' פ"ה דהלכות כלימ' ס' י"א וכתבו ע"ז רש"י דהלכות טומאת אוכלין שיש להן מעשה דין תורה ואין להם מהשכה אפילו מד"ס: ב בשביל שימתגו כעבוד כגלגל

עליהם של. אינם בני יותן. אם נתבויין לכך. ה"ו בני יותן. העלן חש"ו. אע"פ שחשב שירד עליהן הטל. אינן בני יותן. שיש להן מעשה. ואין להן מחשבה: **ב** המעלה את האגודות ואת הקציעות. ואת השום. לגג. בשביל שימטיט

הולעים הגדלים בפירות לשון ותמי הכנס (שמות ח'): אם נתבויין לכך. שחבב סירד עליהן טל: שיש להן מעשה. כגון אם היו שופכין עליהן טל בכונה. היו מוכסין: **ב** המעלה את האגודות. של ירק: ואת הקציעות. כוסטין: התאגיס במכתש. ועוסיס אותן כעין ככרות גדולות. וכן קראין קליפות

ו' פ"ח דטכרות. דקשין אהדדי הא דהכא והא דהתם. וה"ל ח"מ לאקשויי מההיא דמ"א ממש כהעלה: **ב** בשביר שימטיט. פירש הר"ב לשון לחלו וכו' וכ"פ הר"ש וכתב מהר"ם דלא נתכוין שירדו עליהם מים אלא שיתלחלו מאליהן מן האויר. עד כאן. ורמב"ם מפרש מלשון המתנה שכתב בשביל שימטיט עליהן דמסוס הכי העלם: **ב** בשביל שימתגו כעבוד כגלגל

מלאכת שלמה

פ"ן שיש להם מעשה. מפי כירושלמי דריש תרומות איהו מעשה שלהן א"ר נחוניא בתפוס בנה הטל בפ"ג דהולין א"ר יוחנן לא שנו אלא שלח היסך בנה אכל היסך בנה הרי הו' בני יותן ואפשר להכל אחד שררין שיסך בנה בשעת הטל דמי' שלא בשעת הטל איכא לומר דמהפך מפני הכנימה הר"ש והרא"ם ז"ל וכו' פ"ה דהלכות כלימ' ס' י"א וכתבו ע"ז רש"י דהלכות טומאת אוכלין שיש להן מעשה דין תורה ואין להם מהשכה אפילו מד"ס: **ב** בשביל שימתגו כעבוד כגלגל

ע"ן תו"ש ד"ה א"ה א"ה בתבויין לכך כו'. והכי תניא בתוספתא ט' פ"ג:

ע"ן תו"ש ד"ה העלן חש"ו כו'. ולפי"ל אפטר לומר דהכא איירי כשעלהו מחלה משני הכנימה אלא שאחר כך חשב שירד עליהן הטל הלכך איכא אלא מחשבה בלבד והיינו דמי שיש להם מעשה ואין להם מחשבה וכן בהוריד חש"ו דפס"ג כה"ג נמי איירי שהוריד הכהמה למים לשתות אלא שאח"כ חשב שידרו רגליה הלכך הכא והתם אינן בני יותן גמי' חש"ו כי אם בני פקת מהני מחשבה דלאחר כן דכל שסופו לרצון אפי"ג שאין חתלתו לרצון מתי. אמנם בההיא דפ"ח דטכרות איירי דהסגן חש"ו מעיקרא לנגעי דמי' משמע לישאף דמתני' הלכך הר"ב שפיר משנה העלה הלגו דוק. עיין בדברי התוס' פ"ק דהולין דף י"ג ודברי הרמב"ם ב"מ פ"ד מהט"א ש"ן ע"ו:

כל

יבין תפארת ישראל יבין

(א) צנתט על ומיס להדיא בכונה: (ב) צנתט על ומיס להדיא בכונה: (ג) צנתט על ומיס להדיא בכונה: (ד) של ירק: (ה) תאגיס כחוסים יחד כככר: שיתלחמו

משנה אחרונה

מוכח מדאיתרין למיתני דך דהכא דכבר תני כה"ג לעיל בפ"ג מ"ה המלקט עשבים כשעל עליהם להטין בהם אינם בכ"י ואם נתכוון לכך ה"ו בכ"י. ולכאורה הי"ש הך דהכא. אלא תרתייהו בפתח מיירי שלא פ"י גבי עשבים להטין. וה"ל לא פירש מפני הכנימה. והיא גופה קמ"ל דבעשבים סתמא הוי להטין וכן פירות סתם מספי הכנימה. ואינם בכ"י אלא פ"י שרצונו בעל. והת' בחולין דף י"ב במתסקין בזה סתם הוי בכ"י. ולע"ד כדפי". ומה שקשה תו"ש מכאן על פ"י הרב דתם' פרה ע"כ כתבו בזה: העלן חש"ו. חרש דקתני הכא אגב שיטפ"ו. חרש מחשבה דהכשר הוי בדבור דוקא הא חרש אינו מדבר ואי בלב נמי מנא לדיען שחשב ושמה ע"י כתב או רמזה וכתבו מזה כה"ג מ"ה: אע"פ שחשב. פ"י שחשב דמי העלמה לא מטיי אבל אם חשב בשעת העלמה ללוחתו בעל והעלם ה"ו בכ"י דכחשה דמי והכי איתא בהדיא בתוספתא והביאה הר"ם העלום ללוחתו ה"ו בכ"י העלום מפי הכנימה וז"ל ח"כ חשב עליהן אינם בכ"י וכן פירש"י בחולין דף י"ב. והתו' נחלקו עליו וכדומה שנעלם מהם הך תוספתא. ומ"ש הרב בסמוך שיש להן מעשה כגון אם שפכו עליהן טל בכונה. מפי' הרמב"ם העתיק כן והוא ס"ל בשעת התו' וכ"כ במשנה למלך סו"ד מהט"א דר"ם קאי בשעת התו'. אבל לפירש"י אפילו לא שפכו בכונה אלא חשבו בשעת העלמה נמי כמעשה דמי וכדפי': **ב** בשביל שימטיט. פ"י הרב שיתלחמו. ונראה דאפי"ג דכ"ר

ד' שבעה משקין הן. כתב הר"ב לפי שנאמר בו ודבש דבורים אין לו שם לזוי ודבש סתם אקרי. גמ' פ"ק דבכורות דף ז'. וכתב הרמב"ם אמנם לזוי בכאן של דבורים לחלוק בינו וזין דבש לרעים פ"כ. וקשה דא"כ דבש תמרים נמי יהא מכשיר דהא דבש סתמא דבקרע דתמרי' הוא. וי"ל דבשן זני ארס דבש סתם הוא של דבורים.

והשם משקין מיי' ע"כ ה"ל. המל שם פ"א וקשה ידועאמי' חלה פ"ג ר"ל. והרם ידועאמי' מרומה פ"ח פ"ד ע"ה פ"ג פ"ה פסחים פ"א ה"ב פ"ג

ד' שבעה משקין הן. כתב הר"ב לפי שנאמר בו ודבש דבורים אין לו שם לזוי ודבש סתם אקרי. גמ' פ"ק דבכורות דף ז'. וכתב הרמב"ם אמנם לזוי בכאן של דבורים לחלוק בינו וזין דבש לרעים פ"כ. וקשה דא"כ דבש תמרים נמי יהא מכשיר דהא דבש סתמא דבקרע דתמרי' הוא. וי"ל דבשן זני ארס דבש סתם הוא של דבורים.

ד' שבעה משקין הן (יח). **המל**. רמונים ואשר כל מי פירות. ת"ל מים מים מיוחדים שאין להם שם לזוי. אף היין והשמן והחלב ודבש והדס והטל שאין להם שם לזוי. יא' מי תוחים מי רמונים ואשר כל מי פירות שיש להם שם לזוי. ודבש דבורים אין לו שם לזוי. דבש סתם אקרי. ועוד שנינו בתוספתא דבבב פ"ט מגין ל"ב שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס חללים ישחה. מגין לזין שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס עגב תשתה חמר. מגין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקבו דבש מסלע. מגין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כח) משחה שמנים. מגין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ז) ותפתח את נוד החלב ותשקהו. מגין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ז) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מגין לדמעות העין שהוא משקה שנאמר (תהלים ט) ותשקהו דמעות שלים. מגין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים:

ד' שבעה משקין הן (יח). **המל**. רמונים ואשר כל מי פירות שיש להם שם לזוי. ודבש דבורים אין לו שם לזוי. דבש סתם אקרי. ועוד שנינו בתוספתא דבבב פ"ט מגין ל"ב שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס חללים ישחה. מגין לזין שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס עגב תשתה חמר. מגין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקבו דבש מסלע. מגין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כח) משחה שמנים. מגין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ז) ותפתח את נוד החלב ותשקהו. מגין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ז) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מגין לדמעות העין שהוא משקה שנאמר (תהלים ט) ותשקהו דמעות שלים. מגין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים:

ד' שבעה משקין הן (יח). **המל**. רמונים ואשר כל מי פירות שיש להם שם לזוי. ודבש דבורים אין לו שם לזוי. דבש סתם אקרי. ועוד שנינו בתוספתא דבבב פ"ט מגין ל"ב שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס חללים ישחה. מגין לזין שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס עגב תשתה חמר. מגין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקבו דבש מסלע. מגין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כח) משחה שמנים. מגין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ז) ותפתח את נוד החלב ותשקהו. מגין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ז) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מגין לדמעות העין שהוא משקה שנאמר (תהלים ט) ותשקהו דמעות שלים. מגין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים:

ד' שבעה משקין הן (יח). **המל**. רמונים ואשר כל מי פירות שיש להם שם לזוי. ודבש דבורים אין לו שם לזוי. דבש סתם אקרי. ועוד שנינו בתוספתא דבבב פ"ט מגין ל"ב שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס חללים ישחה. מגין לזין שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס עגב תשתה חמר. מגין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקבו דבש מסלע. מגין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כח) משחה שמנים. מגין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ז) ותפתח את נוד החלב ותשקהו. מגין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ז) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מגין לדמעות העין שהוא משקה שנאמר (תהלים ט) ותשקהו דמעות שלים. מגין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים:

חזון נחום

מלאכת שלמה

ד' שבעה משקין הן (יח). **המל**. רמונים ואשר כל מי פירות שיש להם שם לזוי. ודבש דבורים אין לו שם לזוי. דבש סתם אקרי. ועוד שנינו בתוספתא דבבב פ"ט מגין ל"ב שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס חללים ישחה. מגין לזין שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס עגב תשתה חמר. מגין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקבו דבש מסלע. מגין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כח) משחה שמנים. מגין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ז) ותפתח את נוד החלב ותשקהו. מגין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ז) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מגין לדמעות העין שהוא משקה שנאמר (תהלים ט) ותשקהו דמעות שלים. מגין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים:

ד' שבעה משקין הן (יח). **המל**. רמונים ואשר כל מי פירות שיש להם שם לזוי. ודבש דבורים אין לו שם לזוי. דבש סתם אקרי. ועוד שנינו בתוספתא דבבב פ"ט מגין ל"ב שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס חללים ישחה. מגין לזין שהוא משקה שנאמר (במדבר יג) ודס עגב תשתה חמר. מגין לדבש שהוא משקה שנאמר (שם) ויניקבו דבש מסלע. מגין לשמן שהוא משקה שנאמר (ישעיה כח) משחה שמנים. מגין לחלב שהוא משקה שנאמר (שופטים ז) ותפתח את נוד החלב ותשקהו. מגין לטל שהוא משקה שנאמר (שם ז) וימץ טל מן הגזה מלא הספל מים. מגין לדמעות העין שהוא משקה שנאמר (תהלים ט) ותשקהו דמעות שלים. מגין למי האף שהוא משקה שנאמר (ירמיה ט) ועפעפינו יזלו מים:

יבין

ישראל

יבין

יבין

טומאה שנכתב חזון ועיר. ותנוה וזי הכא נכתב משיקא. וארי השקה כזרעה ונקה. ואילו היה נמי מעיקרא. הנהו סוכא למים דאוסוף. היה נזהר בהשקה. והשקה טומאה זו מהיך בא. ואי"ל לזיון דמחוסין ליה מעיקרא כפגלא ופגלא. לא הויל לו השקה ואפי"ו בר קבולו טומאה היא. ליתא. דא"כ מה"ע לא נטהרו מעיקרא בהשקה. אפי"ו דכפגלא ופגלא ל"ג רבנן ודמסוק. וי"ל דכפגלא ל"ג רבנן סוכא דלא אוסף: (בא) להכשיר. ולרמב"ם פ"ד מאוכלין.

מחזקין ליה בטומאה. מדלף הוא חזקת סברה לציר זה. משא"כ השהה דודאי טבור היה. אמר"ק מ"ר רוב מים. קמ"ל כיון דודאי אוסף מים כל שהוא. מחזקין בע"ה דעבד לציר פגלא ופגלא. והשקה הו"ל רובא מים ומק"ט. כך כ"ל. [ודברי ר"א תמוהים דפי' מתני' ללא כמסקנא (בכורות דכ"ג ע"ב). גם דברי רש"י שם תמוהים לפי' ע"ד. שכתב דכוסוף מים מפט. מזהר לטומאה טיה. לח"ד.

מחזקין ליה בטומאה. מדלף הוא חזקת סברה לציר זה. משא"כ השהה דודאי טבור היה. אמר"ק מ"ר רוב מים. קמ"ל כיון דודאי אוסף מים כל שהוא. מחזקין בע"ה דעבד לציר פגלא ופגלא. והשקה הו"ל רובא מים ומק"ט. כך כ"ל. [ודברי ר"א תמוהים דפי' מתני' ללא כמסקנא (בכורות דכ"ג ע"ב). גם דברי רש"י שם תמוהים לפי' ע"ד. שכתב דכוסוף מים מפט. מזהר לטומאה טיה. לח"ד.

מחזקין ליה בטומאה. מדלף הוא חזקת סברה לציר זה. משא"כ השהה דודאי טבור היה. אמר"ק מ"ר רוב מים. קמ"ל כיון דודאי אוסף מים כל שהוא. מחזקין בע"ה דעבד לציר פגלא ופגלא. והשקה הו"ל רובא מים ומק"ט. כך כ"ל. [ודברי ר"א תמוהים דפי' מתני' ללא כמסקנא (בכורות דכ"ג ע"ב). גם דברי רש"י שם תמוהים לפי' ע"ד. שכתב דכוסוף מים מפט. מזהר לטומאה טיה. לח"ד.

משנה אחרונה

ד' שבעה משקין הן. דעת הרמב"ם פ"א מהט"א דחזק מחליו השבעה אינם מקבלין טומאה כדרך שאין מכשירין וכ"כ משא"כ הרב בכמה דוכתי. והראב"ד סובר ללענין טומאה אם יזלו משמין אינם מיטמאין ואם סחטן בכזונה מיטמאין. ולעיל ספ"ד בתוספתא שבהאי סה הר"ם ותו"ט ליהי' בק"ו מי פירות שמכתלין ברוב כמו מי גשמים מק"ו ומה מי גשמים שעלוין לקבל טומאה מכתלין מי פירות שאין עלוין וכו' משמע כדעת הרמב"ם דמי פירות אפילו סחטן בכזונה אין מקבלין. דאי שלא בכזונה מי גשמים נמי לא מיטמו כדאמר' בס"פ. ולא חתפרש דעת הראב"ד אי פליגי נמי לענין הכשר ומדברי הכ"מ משמע דגם בהכשר פליגי דסחטן משוי למי פירות משקה להכשר או דבהכשר מודה דאפילו סחטן לאו משקה נינהו ומדברי הכ"מ משמע דגם בהכשר פליגי דסחטן משוי למי כזו מעמא משום משקה ומפרש בגמ' משום משקה להכשיר ולא מפרש משום טמא כפספסא שמקבל טומאה משום משקה ומפרש לענין הכשר הוי משקה אף שיזא מאליו ולענין טומאה יזא מאליו לא וזה דלא בהרמב"ם ולא כראב"ד להרמב"ם אפילו סחטן בכזונה לא הוי משקה לטומאה ולא להכשר ולזה הו"ל משקה לטומאה ולהכשר וביאלו מחליו אינו משקה לשם דבר: המל והמים. כתב הרמב"ם שיעקין ה"ל"מ וקראי דמיימי בתוספתא כמ"ט הרב לשמכתא בעלמא פ"ט. ולעד"ג דקראי לריכי דאי מהלכה לחודה הא לא חתפרש ביין שהוא משקה אי יזו ענבים ודוק או אפילו יזו תפוחים ורמונים. וכן שמן אי שמן זית דוקא או של שממין נמי. ודס שמא של הקאה ושל כהמה. ודבש שמא דבש לרעין נמי. ואתו קראי לפרושי דיין דוקא של ענבים דכתיב וזי ענבים דקראי לריכי ומי דקראי לריכי ויניקבו דבש מסלע וזי של תמרים מה ענין סלע לתמרים אבל דבורים מתייבבין גם על הסלע. רבנן וישת מן היין. משום דהני לא חתפרש בהו יין של ענבים. ודבש דכתיב ויניקבו דבש מסלע וזי של תמרים מה ענין סלע לתמרים אבל דבורים מתייבבין גם על הסלע. נבי שמן דכתיב משחה שמנים אפי"ו דלא ודעיין איזהו. נראה דקראי דשמן לא מיייתי אלא אגב גירא דכשמן לא איזטרקין לפרושי דסתם שמן הוא של זית דכתיב ארך ית שמן. מללא כתיב שמן זית אלא זית שמן משמע דסתם שמן הוא של זית כדררשי' לענין אמר דסתם אמר הוא של אילים מדכתיב אילים אמר זית אילים. פ"ט

